

Sağlık ve Sosyal Refah Araştırmaları Dergisi

(2018) Cilt 1, Sayı 1, s. 51-59

Türkiye’ de Sağlık Alanında Yapılan Stratejik Yönetim İle İlgili Araştırma Sonuçlarının Hemşirelik Perspektifinden Değerlendirilmesi

Bircan KARA*

Öz

Strateji geleceği ele almak garantilemek adına oluşturulan düşünce ve faaliyetlerin bütününe denir. Globalleşen dünya da sağlık hizmetlerinde rekabetin artması bu alanda da stratejik yönetimi önemli bir olgu haline getirmektedir. Gelişen teknoloji, tedavi hizmetlerine ayrılan kaynakların tüm sağlık harcamaları içinde payının yüksek olması ve sosyal güvenlik kurumlarının ödeme problemleri yaşaması, tedavi hizmetlerinin maliyetleri düşürmesini ve kaynakları verimli kullanmasını zorunlu hale getirmiştir. Bu da stratejik yönetime duyulan ihtiyacı arttırmıştır. Hemşirelerinde tedavi hizmetlerinde 24 saat görevli insan kaynağı olduğu düşünüldüğünde tedavi hizmetlerinin kalitesinin artması ve maliyetinin düşürülmesi adına stratejik yönetime daha çok önem vermesi gerekmektedir. Bu makale sağlık alanında stratejik yönetim ile ilgili yapılmış olan çalışma sonuçlarının literatür ışığında hemşirelik perspektifinden değerlendirilmesi amaçlanmıştır. Tedavi hizmetlerinde en kalabalık insan gücünü oluşturan hemşirelik mesleğinin de stratejik yönetim olgusuna eğilmesi ve bu konuda daha çok çalışmalar yapılması gerekmektedir.

Anahtar Kelimeler

*Stratejik Yönetim,
Hemşirelikte Stratejik
Yönetim, Sağlık
Hizmetlerinde Stratejik
yönetim*

Makale Hakkında

*Geliş:
19.11.2018*

*Kabul:
25.12.2018*

* Öğr. Gör. Bircan KARA, Hemşirelik Bölümü, Sağlık Bilimleri Yüksekokulu, İstanbul Gelişim Üniversitesi, İstanbul, Türkiye, E-mail: bircankara91@gmail.com.

Evaluation Results of Strategic Management Research Made Related Health Fields in Turkey By Nursing Perspective

Abstract

The strategy is called the whole of thought and activities created to guarantee the future. Increasing competition in health services in the globalizing world also makes strategic management an important fact in this field. Emerging technology, the allocation of resources allocated to treatment services in all of the health expenditures and the social security institutions to have problems in payment, reduce the costs of treatment services and make it necessary to use resources efficiently. These have increased the need for strategic management. Considering that the nurses are the 24-hour human resources in the treatment services, they need to give more importance to the strategic management in order to increase the quality of the treatment services and to reduce the cost. This article aims to evaluate the results of the study related to strategic management in the field of health from the perspective of nursing in the light of literature. The nursing profession, which constitutes the most crowded manpower in treatment services, needs to focus on strategic management and to do more studies on this subject.

Keywords

Strategic Management, Strategic Management in Nursing, Strategic Management in Healthcare

About Article

*Received:
11.19.2018*

*Acceped:
12.25.2018*

Giriş

Strateji geleceği ele almak garantilemek adına oluşturulan düşünce ve faaliyetlerin tümüne denir (Macmillan ve Tampoe 2000). Ülgen ve Mirze' nin tanımına göre ise strateji rakiplerin ulaşmak isteyeceği sonuçları etkileyebilecek sonuçlarını inceleyerek, bu sonuçlara ulaşmak için belirlenen, sonuç odaklı, uzun vadeli ve dinamik kararlar topluluğudur (Ülgen ve Mirze 2010). Globalleşen dünya da sağlık hizmetlerinde rekabetin artması bu alanda da stratejik yönetimi önemli bir olgu haline getirmektedir (Swayne ve ark. 2006). Sağlık alanında yaşanan gelişmelerin ve sağlığa verilen önemin her geçen gün artması, sosyoekonomik açıdan kalkınmışlık düzeylerinin en önemli göstergelerinden biri olan sağlık hizmetlerinde kalitenin yükselmesi, sağlık hizmeti sunan kuruluşlar arasındaki rekabeti artırmaktadır (Doğan ve ark. 2017). Gerek kamu gerekse özel sektörde yoğun bir rekabet ortamının oluşması hem sektörün gelişimine katkı sağlamakta hem de hastaneleri kaliteli hizmet sunma arayışına yönlendirmektedir (Karahan ve Lamba, 2009).

Porter, uzun vadede sektörde konum elde etmek isteyen işletmelerin, rakiplerini geride bırakarak bir adım önde olmak için kendilerine en uygun stratejiyi geliştirmeleri gerektiğini dile getirmiştir (Ülgen ve Mirze 2010). Porter'a göre işletmelerin bir adım önde olabilmesi için toplam maliyet liderliği, farklılaştırma ve odaklanma olmak üzere üç temel stratejiden birini seçip uygulamaları gerektiğini belirtmiştir. (Porter, 2008).

Sağlık sektöründe işletmelerin rekabet edebilmesi için en önem verdiği stratejilerden biri tüm faaliyetlerde maliyetin düşürülmesidir. Maliyet stratejisinin rekabetçi avantajı ucuz faktör koşulları ve iş gücü yardımıyla düşük maliyet ve yüksek verimliliği gerçekleştirmektir (Cho ve Moon 2005). Çünkü düşük maliyetle çalışmak güçlü rakipler karşısında ayakta durabilmeyi sağlamaktadır. Hızla gelişen teknoloji, tedavi hizmetlerine ayrılan kaynakların tüm sağlık harcamaları içinde payının yüksek olması ve sosyal güvenlik kurumlarının ödeme problemleri yaşaması, tedavi hizmetlerinin maliyetleri düşürmesini ve kaynakları verimli kullanmasını zorunlu hale getirmiştir (Chahal ve Kumari 2011).

Genel rekabet stratejilerinden bir diğeri olan farklılaştırma stratejisi, işletmelerin rakiplerinden kendisini farklılaştırabilme yeteneği yani sektörde eşi ve benzeri olmayan bir şey yaratması ile doğru orantılıdır (Eraslan ve ark., 2008). Bu stratejiyi uygulayarak başarılı sonuç elde etmek isteyen işletmelerin süreçlere daha farklı ve geniş bir bakış açısıyla bakabilme yeteneğine sahip olmaları gerekmektedir (Godin, 2003).

Porter'ın odaklanma stratejisine göre, temel yeteneklerde rekabet üstünlüğünün elde edilebileceği gerçeğidir (Sayılı ve ark. 2006). Odaklanma stratejisi, işletmelerin belirli bir pazar bölümünde, hedeflediği dar bir alanda tüketicilerin ihtiyaçlarını karşılamak için ürün ve hizmetlerini geliştirmesi, satış ve pazarlama faaliyetleri ile tüketicilere sunması şeklinde tanımlanmaktadır (Akbolat ve Isık, 2012). Ayrıca sağlık hizmetlerinde gerek hizmeti alan gerekse veren kişilerin ayırıcı özellikleri ortaya çıkmaktadır. Bu bağlamda sağlık hizmetlerinin diğer sektörlerden farkı ortaya çıkmakta ve kendine özgü dinamikleri devreye girmektedir. Sağlık hizmetleriyle ürünün nasıl olacağı ve kalitesi diğer sektörlerle göre daha belirsizdir (Atalay, 2007). Bu yüzden personele güven ve personel eğitim oldukça önemlidir. Bununla beraber sağlık hizmeti veren gerek kamu gerekse özel sektör kurumlarının personeli geliştirici ve eğitici stratejileri

gütmesi gerektiği bildirilmiştir (Kayral, 2015).

Rekabet ortamında hastaneler, daha etkili ve verimli hizmet sunumunu gerçekleştirebilmek, kaynakları verimli kullanmak, zaman kaybına neden olmamak için vasıfsız iş gücü yerine eğitilmiş, gerekli mesleki bilgi ile donanmış, yetenekli ve tecrübeye sahip iş gücünü istihdam etmek istemektedirler. Çünkü çalışma alanı insan sağlığı ve insan olan hastanelerde hizmet sunan çalışanların iyi eğitim almamış olması, kalifiye olmayan bireyler olması hizmet standartlarının kalite ve verimi açısından yetersiz kalacağı için maliyetlerin de artmasına neden olacaktır. Etkili ve verimli hizmet sunumu hasta memnuniyeti ve hasta güvenliğinin ön planda tutulduğu kalite odaklı çalışmayı gerektirir. Kalite odaklı çalışmaların primer yürütücüsü hemşireler olup bu kalite çalışmalarına katılması gereken en önemli meslek grubudur. Fakat bizim ülkemizde hemşirelerin eğitim hayatı sonrası güncel bilgiyi takip edememesi ve güncel bilginde bazı brokratik nedenlerden dolayı mesleki uygulamaya yansıtılmaması nedeniyle sağlık bakım hizmetleri kalitesi olumsuz yönde etkilenmektedir. Bu yüzden sağlık hizmetleri kurum yöneticilerinin daha işbirlikçi daha gelişime açık ve çözüm odaklı stratejiler geliştirilmesi önerilmektedir (Temel ve Ardahan 2011; Akbolat ve Isık 2012). Hasta beklentilerinin yüksek olup taleplerin artması, hastaların bilinç düzeylerinin artması, maliyetlerin yükselmesi ve sektörde kurum ve kuruluşların sayılarının giderek artması ve var olan rekabet ortamında kaliteli, verimli hizmet sunumuna devam edebilmek için hastanelerinde işletmecilik anlamında daha iyi yönetilmesi ve rekabet stratejilerinin uygulanması gerektiğini ortaya çıkarmıştır (Kandemir ve Uğurluoğlu 2017).

Bu çalışma 2010 yılı ve sonrasında Türkiye’de sağlık alanında stratejik yönetim ile ilgili yapılmış çalışmaların sonuçlarını Hemşirelik mesleği perspektifinden değerlendirilmesi amacıyla yapılmıştır.

Yöntem

2010 yılı ve sonrasında sağlık alanında yapılan stratejik yönetim ile ilgili çalışma sonuçlarının değerlendirilmesi amacıyla yapılan bu çalışma için veri [Google Akademik](#), Ulakbilim [Türk Medline](#), [Akademia Sosyal Bilimler İndeksi \(ASOS Index\)](#) veri tabanları taranarak elde edildi. Veri tabanları taranırken sağlıkta stratejik planlama, sağlık ve stratejik yönetim, hemşirelik ve stratejik yönetim anahtar kelimeleri kullanıldı. 109 çalışmaya ulaşıldı. Çalışma başlıklarında, özetlerinde ve ya anahtar kelimelerde doğrudan stratejik yönetim kelimesi geçmeyen çalışmalar değerlendirilmeye alınmadı. Bu şekilde toplamda 16 çalışma değerlendirildi. Değerlendirme yapılırken yapılan çalışmaların türü (nicel, nitel, derleme), çalışmaların yılı ve çalışmaların sonuçlarının analizi hemşirelik perspektifinden yapıldı.

Çalışmanın Evren ve Örnekleme

Bu çalışmada, betimsel bir araştırma niteliğinde olup çalışmanın evreni evreni 2010 – 2018 yılları arasında ulusal literatürde sağlık hizmetlerinde stratejik yönetim konularında yayımlanan bilimsel makalelerden oluşmaktadır. Örneklem ise sağlıkta stratejik planlama, sağlık ve stratejik yönetim, hemşirelik ve stratejik yönetim anahtar kelimeleri kullanılarak ulaşılan ve başlık-özet-anahtar kelime kriterine uyan bilimsel makalelerden oluşmaktadır.

Tablo 1. Verilerin Tarama Kriterleri Ve Sonuçları

Veri tabanları	Google Akademik , Ulakbilim Türk Medline , Akademia Sosyal Bilimler İndeksi (ASOS Index)
Anahtar kelimeler	Sağlıkta stratejik planlama, sağlık ve stratejik yönetim, hemşirelik ve stratejik yönetim
Çalışma kriterleri	Türkçe dilinde yazılmış olması Hakemli bir dergide yayımlanmış olması Ocak 2010 ve Aralık 2018 yılları arasında yayımlanmış olması Nitel, nicel, derleme olması Tam metnine ulaşılabilir olması Belirtilen veri tabanında taranabilmesi
Çıkan sonuç	109
Başlık ve özet incelemesinden sonra değerlendirilmeye alınan çalışma sayısı	10

Çalışmanın Sınırlılıkları

Belirtilen tarihler arasında ve belirlenen anahtar kelimelerle tarama yapılmış olup, kitaplar, kongre bildirileri gibi çalışmalar değerlendirme kapsamı dışında tutulmuştur. Bununla birlikte sadece ulusal yayınlar değerlendirmeye alınmıştır. Yüksek lisans, Doktora tezleri ve yabancı dille yayınlanan çalışmalar kapsam dışında tutulmuştur.

Bulgular ve Tartışma

Bu bölümde tarama sonucunda ulaşılan çalışmaların bulguları ve sonuçlarının değerlendirilmesi yer almaktadır. 2010-2018 yılları arasında yapılan çalışmalar incelendiğinde tarama kriterlerine uyan 10 ulusal çalışma incelenmiştir. Makale sayısının 2015 yılından sonra artış göstermekte olup 2010-2015 arasında kriterlere uyan 4 makaleye rastlanmıştır. Soylu ve ileri' nin 2010 yılında stratejik yönetimin hastanede uygulama örneği ile ilgili yapmış olduğu çalışmada örnekleme içerinde hemşirelik hizmetleri müdürlüğün de bulunduğu üst yönetim kadroları ile yapılmıştır. Yapılan çalışmanın sonucuna göre stratejik planlama sürecinin bütün yöneticiler ile ortak hareket edilerek yapılması gerektiğini ve stratejik yönetimde bir ekip olunması gerektiği sonucuna varılmıştır. Ayrıca çalışmadan çıkan diğer bir sonuçta yönetici konumunda olan katılımcıların stratejik yönetim ve stratejik planlama konusunda eksik olduklarıdır. Çalışmanın sonucuna bakıldığında hemşirelik hizmetlerindeki planlama ile ilgili bir kavrama rastlanmamıştır. Akbolat ve Işık' ın 2012' de yapmış olduğu çalışma nicel türde bir çalışma olup rekabet stratejilerini incelemiştir. Hastanelerin rekabet stratejilerinin hekim odaklı bakış açısıyla bakıldığı bu çalışmada tek rekabet unsuru hekim başına düşen hasta sayısının baz alınması hastane yönetim stratejilerine geniş bir bakış açısıyla bakılmasını engelleyebilir. Hastanede hizmet kalitesi sadece tek bir meslek grubu üzerinden değil bütün sağlık mesleklerinin üzerinden sağlanması gerektiği düşünülmektedir. Barca ve ark. 2013 yılında sağlık turizm sektörü ve strateji önerileri konulu derlemede sağlık turizmi alanında daha vizyoner stratejilerin izlenmesi gerektiği ve bu konuda da daha vizyoner ve etkin liderliğin yapılması gerektiği sonucuna varılmıştır. Bu çalışmada da bakım hizmetlerinin güçlendirilmesi ya da hizmet sunumu stratejilerine

yönelik bir sonuca rastlanmamaktadır. Sağlık bakımında önemli bir yere sahip olan hemşirelerinde bu sektörün tıbbi tedavi sonrası bakım aşamasında etkili bakım yönetimi stratejileri geliştirmesi gerekmektedir. Ayrıca izlenecek sağlık turizmi geliştirme stratejilerinde sayısal olarak en büyük çoğunluğa sahip olan hemşirelik mesleği de geliştirilecek stratejilerin dışında düşünülmemelidir. Bu sonucun yine bize Bu durum bize hemşirelik hizmetlerinin hastane rekabet stratejilerinde önemsenmediğini göstermektedir. Bayın' nın 2014 yılında Sağlık Hizmetlerinde stratejik yönetim yaklaşımlarında kullanılacak analiz yöntemlerini bir deleme olarak kaleme almıştır. Derlemenin sonucunda Sağlık kurumlarında çalışan yöneticilerin stratejik yönetim analiz yöntemlerini bilmeleri gerektiği ve karmaşıklaşan sağlık hizmetlerinde kullanımının önemli olduğunu vurgulamıştır. Ayrıca yapılan çalışma stratejik yönetimin dış çevre analizi kavramı üzerinde daha çok durmuş olup dış çevre analizini çok iyi yapıp buna yönelik stratejik karar alabilen sağlık işletmelerinin ayakta durabileceği sonucuna varmıştır. Bu çalışmada çok genel bir sonuca vardığı söylenebilir.

Çalışmaların 2015 ile 2017 yılında daha çok fazla yapıldığı saptanmakla beraber 2018 yılında kriterlere uyan sadece bir çalışmaya rastlanmıştır. Değerlendirmeye alınan Başol' un 2015 yılında yapmış olduğu derlemede gelişmekte olan ülkelerin sevk zinciri stratejilerini ele almış ve sağlık hizmetlerinin etkin maliyetle planlana bilmesi için sevk zincirinin önemine vurgu yapmıştır. Aynı çalışmanın sonucunda ülkemizde sağlık hizmeti sunumunda sevk zincirinin olmadığına vurgu yapmış olmakla beraber sağlık hizmetlerinde harcamaların ve sürdürülebilirliğinin ancak etkin bir sevk zinciri yönetim stratejisi ile mümkün olacağı sonucuna varmıştır. Ayrıca Başol' un hemşirelik mesleğine mensup olması dikkati çeken başka bir nokta olmuştur. Kayral ve Beylik' in 2016 yılında ağırlıklandırılmış kalite analizi içerikli çalışmasında Sağlık Bakanlığı çok boyutlu kalite modelini ve izlenmesi gereken stratejileri ele almıştır. Bu çalışmanın sonucunda Sağlık bakanlığının çok boyutlu kalite modelinin zayıf yanları olduğunu ve geliştirilmesi gerektiği bununla beraber hastanenin etkin ve kaliteli hizmet çizgisini yakalayabilmesi adına hastanelerin çıktı odaklı standartlarını güçlendirilmesi gerektiği sonucu ortaya çıkmıştır. Bu çalışmada hemşirelik hizmetlerinin kalite sürecindeki önemine değinilmiş fakat hemşirelik hizmetlerinin stratejik yönetiminden söz edilmemiştir. Can ve Eroğlu' nun 2016 yılında yayınlamış olduğu bir model önerisinde Sağlık sektöründe özel teşebbüsün küresel pazara giriş stratejileri modelini önermiş ve makalenin sonucunda ele alınan model doğrultusunda stratejik yönetim ilkelerini uygulayan özel teşebbüsün küresel pazarda bir pay sahibi olabileceği sonucuna varmıştır. Doğan ve ark. 2017 yılında yapmış oldukları ve örneklemini orta düzey yönetim konumunda bulunan doktor ve hemşirelerin oluşturduğu nicel bir çalışmada, toplam maliyet liderliği, farklılaştırma ve odaklanma stratejileri ile kalite boyutlarının tümü arasında istatistiksel olarak anlamlı ilişkiler olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Kalite boyutları ile uygulanan rekabet stratejileri arasında anlamlı istatistiksel ilişkiler bulunduğu tespit edilen çalışmada, rekabet stratejilerinin kalite üzerinde etkisinin pozitif olduğu sonucuna varılmıştır ve hastanelerde kaliteden ödün vermeden rekabet üstünlüğüne ancak etkili stratejik yönetim politikaları güdülererek ele alınacağı sonucuna varılmıştır. Ayrıca bu noktada insan kaynaklarının ve personel seçiminin, eğitiminin önemli olduğuna vurgu yapılmıştır. Bu sonuca bakıldığında yine hemşire insan kaynağına değil genel insan kaynağından bahsedilmektedir. Sağlıkta insan gücü çoğunluğunu oluşturan hemşirelik mesleğinin stratejik yönetimde

ayrıca ele alınması gerekmektedir. Ayrıca parçadan bütüne mantığı izlenerek stratejik yönetim politikaları üretilmelidir. Kandemir ve Uğuroğlu' nun 2017 yılında yapmış oldukları literatür tarama çalışmasında 2010 ile 2015 yılları arasında en fazla makale “hastane ve performans”, “karar verme”, “kurum stratejisi” ve “dengeli puan cetveli” konularında yürütülürken, temel konularına göre “stratejik karar verme”, “SWOT analizi” ve “çevre faktörleri”, “stratejik planlama” ve “strateji belirleme” alanlarında yapıldığı bulunmuştur. Bu bağlamda gün geçtikçe önem kazanan stratejik yönetim ile ilgili daha çok bilimsel çalışma yapılması gerektiği düşünülmektedir. Kördeve' nin 2018 yılında kaleme almış olduğu stratejik yönetimde SWOT analizi uygulaması konulu makalede, hastanenin bütün çalışanlarına anket uygulanmıştır. Çalışmanın sonucunda alınacak stratejik kararlarda SWOT analizi yapılması gerektiği, sağlık hizmetlerinde SWOT analizi kullanımının yaygınlaştırılması gerektiği sonucu ortaya çıkmıştır. Yapılan bu çalışmaya bakıldığında sonucunun hemşirelikte stratejik yönetim ile ilişkili olmadığı yine genel sağlıkta stratejik yönetim odaklı olduğu görülmektedir. Genel olarak çalışma sonuçlarına bakıldığında da nicel üst yönetim kadrolarını kapsayan nicel çalışmaların az yapıldığı, yapılan çalışmaların ise hemşirelerin orta yönetim kademelerinde değerlendirildiği göze çarpmaktadır. Bununla beraber çalışmaların konularına bakıldığında bakıldığın da hastanelerin rekabet stratejisi, pazara giriş stratejileri insan kaynakları stratejileri üzerinde yapıldığı görülmektedir. İnsan kaynakları ile ilgili yapılan çalışmaların da ayrıca genele hitap ettiği ve buna yönelik strateji önerilerinin ve modellerinin olduğu göze çarpmaktadır. Stratejik yönetimi içine alan İnsan kaynakları stratejilerine değinilmiş yapılan çalışmalarda hemşire insan gücü veya buna yönelik stratejik yönetimi kapsayan hiçbir çalışmaya rastlanmamıştır. Yapılan derlemelerin konularına bakıldığında da bu durumun aynı şekilde olduğu ve hemşireleri konu alan derlemelerin olmadığı görülmektedir. Bu bağlamda sağlık sistemi içerisinde en çok sayıya sahip meslek grubunun stratejik yönetim araştırma konularına alınmaya değer görülmediği gözlenmekte olup bu durumun hastane organizasyon şemalarında Hemşirelik hizmetleri yönetiminin başhekimliğin altında olup yönetimde bir söz hakkı olduğunun görülmemesinden kaynaklandığı düşünülmektedir. Fakat bu durumun bu şekilde olmadığı bilinmekte olup bu tür çalışmalar yapılırken hastane ve organizasyonlarının yönetim yapılarının daha kapsamlı araştırılması gerekmektedir. Aynı zamanda yapılan sağlık turizmi rekabet stratejileri çalışmasında yönetici hemşirelerin veya hemşirelik mesleğinden veya hemşirelik bakım yönetiminden bahsetmiyor olması dikkati çekmektedir.

Sonuç ve Öneriler

Sonuç olarak yapılan çalışmaların sonuçları değerlendirildiğinde; çalışmaların sağlıkta stratejik yönetim alanına genel olarak hitap ettiği görülmektedir. Hemşirelikte stratejik yönetim ile ilgili bir araştırma ve derleme yapılmadığı göze çarpmıştır. Yapılan çalışmalarında yazarlarının, stratejik yönetim içinde hemşirelik mesleğinin faaliyetlerini çok az ele almış oldukları ve bunu yeterince irdelemedikleri görülmektedir. Bununla beraber makale yazarlarının çoğunun hemşirelik mesleğine mensup profesyoneller olmadığı dikkati çeken başka bir nokta olmuştur. Hemşirelerin bu tür yönetim konularına daha çok eğilmeleri bu konuları daha çok incelemeleri, üst yönetici kadrolarında bulunan hemşirelerin Hemşirelikte yönetim alanında ihtisaslı olması gerekmektedir. Aynı zamanda Hemşirelikte Yönetim Anabilim dalından ihtisaslı akademik kimliğe sahip hemşirelerin bu konu ile ilgili daha fazla bilimsel çalışma yapması, ayrıca yönetici konumundaki hemşirelerin stratejik yönetim alanında daha etkin olmasını sağlamak amacıyla daha

fazla destek vermeleri, yapılacak olan çalışmalara onları da katmaları gerekirse bu konuda yönetici hemşireleri eğitmeleri önerilmektedir. Ayrıca Hemşirelikte stratejik yönetim alanının güçlenmesi adına araştırmacı sayısının artması gerekmektedir. Buna yönelik özellikle lisansüstü tezlerde stratejik yönetim konularının hemşireler tarafından daha fazla çalışılması önerilebilir.

Kaynaklar

- Akbolat, M. Ve Isık, O. (2012). Hastanelerde rekabet stratejileri ve performans. *Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 16(1):401-424.
- Altay A. (2007). Sağlık hizmetlerinin sunumunda yeni acılımlar ve türkiye açısından değerlendirilmesi, *Sayıstay Dergisi*,64:33-58.
- Barca, M. Akdeve, E., Balay, G. İ. (2013). Türkiye sağlık turizm sektörünün analizi ve strateji önerileri. *İşletme Araştırmaları Dergisi*, 5(3):64-92
- Başol, E.(2015). Gelişmekte olan ülkelerde strateji: Sağlık sisteminde sevk zinciri. *Balkan Sosyal Bilimler Dergisi*, 4(8): 128-140
- Bayın, G. (2014). Sistem yaklaşımı bakış açısıyla sağlık kurumlarında dış çevre analizi. *Çankırı Karatekin Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 4(2): 99-120
- Can, E. ve Eroğlu, S. (2016). Türkiye'deki özel hastaneler için küresel pazara giriş stratejileri üzerine bir model önerisi. *Uluslararası Sağlık Yönetimi ve Stratejileri Araştırma Dergisi*, 2(3):2149-6161
- Chahal, H., Kumari, N. (2011). Evaluating Customer Relationship Dynamics in Healthcare Sector through Indoor Patients' Judgement. *Management Research Review*, 34 (6), 626-648.
- Cho D.-S. and Moon H.-C., (2005). National competitiveness: implications for different groups and strategies. *International Journal Of Global Business And Competitiveness*, 1(1):1-11.
- Doğan F. İ., Bakan, İ., Hayva, S. (2017). Sağlık sektörünün temel aktörleri olan hastanelerde rekabet stratejilerinin kaliteye etkisi. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*.16(62): 817-835
- Godin S. Mor Inek, Cev. Oya Gürbahce, İstanbul: Elma Yayınevi, 2003.
- Kandemir, A., Uğurluoğlu, Ö. (2017). Sağlık kurumları yönetimi literatüründe stratejik yönetim üzerine yürütülen çalışmaların içerik analizi ile incelenmesi. *Hacettepe Sağlık İdaresi Dergisi*, 20 (1), 49-68. Retrieved from: <http://dergipark.gov.tr/hacettepesid/issue/39649/469331>
- Karahan A. ve Lamba M. (2009). Toplam kalite yönetimi çalışmalarının hasta memnuniyetsizliğine etkileri: hasta hakları örneği, Edit: Harun KIRILMAZ, Uluslararası Sağlıkta Performans ve Kalite Kongresi, Bildiriler Kitabı, Ankara, 2:339-346.
- Kayral, H. İ. ve Beylik, U.(2016). Kurumsal yönetim standartları ağırlıklandırılmış kalite analizi. *İşletme Araştırmaları Dergisi*, 8(1):208-222
- Kayral, H. İ. (2015). *Hizmet Kalitesi ve Sağlık Hizmetlerinde Çok Boyutlu Kalite*, Detay Yayıncılık: Ankara
- Kördeve, M. (2018). Hastanelerde stratejik yönetim swot analizi: özel bir hastane uygulaması. *Sağlık Yönetimi Dergisi*, 2 (1), 67-78. Retrieved from <http://dergipark.gov.tr/saglik/issue/38403/445531>
- Macmillan, H., Tampoe, M. (2000). *Strategic Management*. New York: Oxford University Pres.
- Porter, M.E., (2008). *Rekabet Stratejileri, Sektör ve Rakip Analizi Teknikleri*, Cev. Gülen Ulubilgen, Sistem Yayıncılık :İstanbul

- Saylı, H., Kurt, M. ve Baytok, A. (2006). Şebeke (Network) Organizasyon yapılarının rekabet gücü kazandırma rolü ve afyonkarahisar mermer sektöründe bir uygulama örneği. *Dumlupınar Üniversitesi, Sosyal Bilimler Dergisi*, 16:31-46.
- Soylu Y. ve İleri H. (2010) Hastanelerde Stratejik Yönetim Uygulamaları Selçuk Üniversitesi Meram Tıp Fakültesi Örneği. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Meslek Yüksek Okulu Dergisi* 13(1-2): 79-96.
- Swayne, Linda E., Duncan, W. Jack & Ginter, Peter M. (2006). *Strategic Management of Health Care Organization*. Fifth edition, Blackwell Publishing.
- Ülgen H., Mirze K. (2004). *İşletmelerde Stratejik Yönetim*, İstanbul: Literatür Yayınları